

práce, má sloužit tato konference, která je první tohoto druhu.

Zasedání konference byla věnována právě této poslední otázce, přičemž do velmi živé debaty zasahovali představitelé všech jmenovaných ústavů a byla vyslovena řada cenných podnětů. (Nikdo z přítomných nepochyboval o tom, že spolupráce evropských ústavů je účelná, ba nezbytná.) Nakonec se konferencí podařilo jednotlivé podněty ujednotit a vyjádřit je v jednomyslně přijatém závěrečném komuniké tohoto znění:

Konference ředitelů a představitelů evropských ústavů pro mezinárodní vztahy se konala ve dnech 17.—19. května 1967 v Mariánských Lázních za účasti 28 ústavů.

Všichni účastníci uvítali iniciativu čs. Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii (ÚMPE), jež poskytla představitelům tak značného počtu evropských ústavů možnost se setkat a prodiskutovat otázky společného zájmu.

Účastníci se shodli na těchto bodech:

1. *Současný vývoj vztahů mezi evropskými zeměmi vyžaduje při výzkumu mezinárodních problémů spolupráci, obzvláště pokud jde o problémy Evropy.*

2. *Bude zajištěn rozvoj vzájemných informací o výzkumech, na kterých se v jednotlivých zemích právě pracuje, a to obzvláště pomocí služeb Mezinárodní asociace politických věd a Mezinárodní asociace pro výzkum míru.*

3. *Setkání představitelů ústavů mezinárodních vztahů z evropských zemí se*

bude konat pravidelně, v zásadě jednou za rok. Tato setkání, jež mají sloužit zachování osobních kontaktů, současně umožní organizování společných seminářů o problémech týkajících se mezinárodních vztahů. Příští setkání, jež se v roce 1968 bude konat v Ženevě, bude věnováno studiu činitelů zmírnění napětí v Evropě.

Zbývá dodat, že účastníci byli velmi spokojeni s dosaženými výsledky, neboť jim byl učiněn první, avšak — podle názoru všech — rozhodující krok na cestě k soustavné spolupráci. Každoroční konference se vždy dohodne na pořadatelích, a tím i na zemi příštího setkání. Přípravy konference v roce 1968 se ujal ředitel ženevského Graduate Institute of International Studies profesor Jacques Freymond. Na tuto konferenci budou pozvány ještě další evropské ústavy a rokování ředitelů bude rozšířeno o seminář na dané téma (viz komuniké) za účasti znalců této problematiky pozvaných z různých (případně i mimoevropských) zemí.

Téma této druhé části všech příštích konferencí bude — tak jako nyní — vždy určováno konferencí předcházející. Jednotlivé ústavy vypracují k danému tématu vědecké referáty, které pořádající ústav včas rozešle všem účastníkům, aby k nim mohli připravit své případné diskusní vystoupení. Jednacím jazykem zůstane francouzština a angličtina. Na těchto podrobnostech se účastníci dohodli neformálně za souhlasu všech.

Stěpán Plaček

PUGWASH ZASEDALA V MARIÁNSKÝCH LÁZNÍCH

Pugwashské hnutí vzniklo z iniciativy atomových vědců různých zemí, kteří si uvědomili svou odpovědnost za život lidstva. Proto se postavili proti válce a začali jednat o tom, jak snížit, ba odstranit hrozbu války. Poněvadž svými znalostmi mohli poskytnout velmi cenné, někdy i rozhodující informace v různých oblastech, mohli hned na počátku své činnosti významným způsobem přispět k uzavření dohody o zákazu zkoušek s nukleárními zbraněmi v atmosféře.

Iniciátoři hnutí, seskupení především ve Stálem pugwashském výboru, se však nespokojili těmito výsledky. Zůstali věrni zásadám, na nichž se dohodli na první poradě v malé obci v USA nesoucí indiánské jméno Pugwash a pokračovali dále ve snahách o odstranění ohnisek války a nebezpečí pro světový mír na všech úrovních. Hnutí se podstatně rozšířilo. Nejsou v něm už jen vedoucí činitelé atomového výzkumu USA, SSSR a Velké Británie, ale nukleární fyzici všech významných zemí,

vědci z řady dalších disciplin, včetně společenských věd. Tak se pugwashské konference rozrostly z několika desítek účastníků na hodně přes stovku.

Londýnský profesor Rotblat, generální sekretář Stálého pugwashského výboru, napsal dějiny hnutí, a protože navíc tyto dějiny vycházejí v Československu, nechci předbíhat jeho závěrům. Jsem však přesvědčen, že po konferenci v Dubrovniku v r. 1963, která přešla na širší, odborně fundovaná témata, znamenala 14. pugwashská konference v Karlových Varech v září 1964 počátek koncentrace pozornosti hnutí ke třem tématům: k zákazu šíření atomových zbraní, k odstranění nebezpečí bakteriologické války a k otázkám evropské bezpečnosti.

K posledním dvěma otázkám byly ustaveny uvnitř hnutí zvláštní studijní komise a Československo se velmi iniciativně podílelo na jejich vzniku i další činnosti. Akademik Ivan Málek a autor této statě se stali též odpovědnými činiteli v těchto studijních skupinách. Tato úspěšná československá iniciativa byla umožněna zájmem, který presidium ČSAV věnovalo soustavně těmto problémům a jehož symbolickým výrazem byla a jest aktivní osobní účast předsedy ČSAV, akademika F. Šorma na pugwashské činnosti.

Od 13. do 16. května 1967 se sešli v Mariánských Lázních jak studijní skupina pro otázky bakteriologické války, tak i skupina pro výzkum evropské bezpečnosti. Jejich cílem bylo vyjasnit aktuální otázky obou těchto komplexů problémů pro zájmovou konferenci Pugwash ve Stockholmu a připravit doporučení příslušným vládám, jak je zvykem pugwashských konferencí.

Studijní skupina pro bakteriologickou válku analysovala za široké mezinárodní účasti (z 10 zemí, v tom všechny velmoci) hlavní aspekty této války a dospěla ke konkrétním doporučením v oblasti politické, právní a technické. Diskuse ukázala, že nebezpečí bakteriologické války je stejně velké jako války nukleární, že však ve vědomí lidí je bakteriologická válka stále podceňována. Nedávně přijetí resoluce OSN posilující opět ženevský protokol z r. 1925 o zákazu používání bakteriologických zbraní však ukazuje, že

otázka bakteriologických zbraní se dostává opět do popředí. Zvláště byly analysovány detekční systémy a rychlost jejich působení a bylo doporučeno, aby na jejich zdokonalení pracovali společně vědci z Východu i Západu. Centry tohoto výzkumu v Evropě budou Stockholm a Praha.

Studijní skupina pro evropskou bezpečnost se rozdělila do tří sekcí, v nichž projednávala otázky evropské spolupráce a tzv. integračních procesů, otázky zákazu šíření atomových zbraní a vlastní politické a vojenské problémy evropské bezpečnosti. Britský vědec prof. Guttridge řídil práce první sekce, švédský úřadující ředitel Mezinárodního ústavu pro výzkum míru a konfliktů dr. Björnerstedt druhé sekce a autor této statě třetí sekce.

Diskuse zabraly dny a večery, formulace textů noci. Krásné květnové počasí pronikalo do oken hotelu Esplanade, ale mělo svůj podíl na vytvoření atmosféry přátelství a pochopení, které ovšem nezabraňovaly hájit tvrdě, často tvrdošjně své názory. Doporučení podporující rychlé uzavření smlouvy o zákazu šíření atomových zbraní a vypočítávající též zábrany je tím cennější, že mezi účastníky byli významní vědci z atomového centra CERN v Ženevě a z Euratomu v Bruselu.

Druhá sekce doporučila řadu kroků ke společnému výzkumu ve vědecké oblasti pro všechny evropské země a opatření na úseku hospodářské a technologické spolupráce. Poukázala též na nutnost získat individuální zájem evropských vědců o tyto otázky spolupráce.

Konečně třetí sekce vyjasnila hlavní problémy systému evropské bezpečnosti a sestavila je do komplexu, který má být ve své šíři společně zkoumán vědci ze socialistických a kapitalistických zemí. Částečně se tohoto úkolu podjala již konference ředitelů ústavů pro mezinárodní vztahy evropských zemí, která — ač nezávisle — přece následovala po pugwashských jednáních na téměř místě.

Mariánské Lázně opět jednou daly krásný a příjemný rámeček důležitým poradám, které přispěly k hledání cest k míru v Evropě a ve světě.

Antonín Šnejdárek